

Teckenspråkslexikografi - utmaningar i en annan modalitet

Johanna Mesch, Thomas Björkstrand, Nikolaus R. Kankkonen, Joel Bäckström, Patrick Hansson & Elisabet Cortes

Stockholms universitet

Teckenspråkslexikon och -korpora som flerspråkiga resurser har olika användningsområden, t.ex. andraspråksinlärning (Leeson et al., 2019) och framtida automatisk översättning (Kopf et al., 2021). Svenskt teckenspråkslexikon (Björkstrand, 2008), tillgängligt online sedan 2008, är välbesökt. Föregångarna var *Teckenspråk* (Österberg, 1916) och *Svenskt Teckenspråkslexikon* (1997), båda i bokform. I denna artikel presenterar vi följande: a) konstruktion av teckenspråkslexikon, där tekniska lösningar krävs för inspelningar, elicitering och insamling av tecken (Riemer Kankkonen et al., 2018), teckenbeskrivning för bl.a. handform och rörelseriktning, sökfunktioner, publicering i olika applikationer, samt samverkan mellan lexikon och korpus; och b) lexikografiska frågeställningar som lemma, fonologiska varianter, sammansättningar och munrörelser.

Databasen för Svenskt teckenspråkslexikon består av över 23000 tecken varav 19700 är publicerade. Översättning av tecken till svenska tjänar som grund för s.k. teckenposter, vilket dock inte innebär att varje tecken har en motsvarighet i svenskan. De flesta teckenposter innehåller teckendemonstration, användningsexempel, fotoillustration och teckentranskription baserad på Bergman och Björkstrands (2015) transkriptionssymboler. Vidare har etymologisk beskrivning nyligen lagts till. I lexikonet har sökvägar skapats för att kunna söka på svenska ord, översättning, andra betydelser, alternativa tecken, handform, ämnesområde, m.m. Samverkan mellan lexikon och korpus har resulterat i web-applikationen STS-korpus (Öqvist et al., 2020) och ett nytt korpus- och forskningsbaserat lexikon, STS-signbank, som fortfarande är under konstruktion.

Lexikografiska frågor är väsentliga i utvecklingsarbetet. Ett par exempel på dessa frågor är vilka tecken som är "tillåtna" i lexikonet, hur definiera vad som är ett lexikalt tecken, s.k. kärntecken, och vad som är lemma, d.v.s. grundformen av ett ord/uttryck. Val utifrån manuella komponenter möjliggör sökning baserad på teckenform, medan val av teckenbegrepp utifrån begreppsmässiga, semantiska grunder är inte kopplade till det manuella lemmat (Fenlon et al., 2015; McKee & Vale, 2017; Schermer, 2006). Ytterligare exempel på det utvecklingsarbete som nu pågår är införlivandet av sammansättningar, lexikaliserade avbildande tecken och bokstaveringar i lexikonets befintliga struktur.

Referenser

- Bergman, B., & Björkstrand, T. (2015). Teckentranskription. I *Forskning om teckenspråk XXIV*. Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet.
- Björkstrand, T. (2008). *Svenskt teckenspråkslexikon*. Avdelningen för teckenspråk, Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. www.teckensprakslexikon.su.se
- Fenlon, J., Cormier, K., & Schembri, A. (2015). Building BSL SignBank: The lemma dilemma revisited. *International Journal of Lexicography*, 28(2), 169–206. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecv008>
- Kopf, M., Schulder, M., & Hanke, T. (2021). *Overview of Datasets for the Sign Languages of Europe*. <https://doi.org/10.25592/UHHFDM.9561>

- Leeson, L., Fenlon, J., Mesch, J., Grehan, C., & Sheridan, S. (2019). The uses of corpora in L1 and L2/Ln sign language pedagogy. *The Routledge Handbook of Sign Language Pedagogy*, 339–352. <https://doi.org/10.4324/9781315406824-24>
- McKee, R., & Vale, M. (2017). Sign language lexicography. I P. Hanks & G.-M. de Schryver (Eds.), *International Handbook of Modern Lexis and Lexicography* (pp. 1–22). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-45369-4_34-1
- Riemer Kankkonen, N., Björkstrand, T., Mesch, J., & Börstell, C. (2018). Crowdsourcing for the Swedish Sign Language Dictionary. I M. Bono, E. Efthimiou, S.-E. Fotinea, T. Hanke, J. Hochgesang, J. Kristoffersen, J. Mesch, & Y. Osugi (Eds.), *Proceedings of the 8th Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Involving the Language Community [Language Resources and Evaluation Conference (LREC)]* (pp. 171–174). European Language Resources Association (ELRA).
- Schermer, G. M. (2006). Sign language: Lexicography. I K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of Language & Linguistics* (pp. 321–324). Elsevier.
- Öqvist, Z., Riemer Kankkonen, N., & Mesch, J. (2020). STS-korpus : A sign language web corpus tool for teaching and public use. I E. Efthimiou, S.-E. Fotinea, T. Hanke, J. A. Hochgesang, J. Kristoffersen, & J. Mesch (Eds.), *Proceedings of the {LREC2020} 9th Workshop on the Representation and Processing of Sign Languages: Sign Language Resources in the Service of the Language Community, Technological Challenges and Application Perspectives* (Issue May, pp. 177–180). European Language Resources Association (ELRA).
- Svenskt teckenspråkslexikon*. (1997). Sveriges Dövas Riksförbund.
- Österberg, O. (1916). *Teckenspråket*. P. Alfr. Persons förlag.
- Nyckelord: teckenspråkslexikon, bimodalt-tvåspråkigt lexikon svenskt teckenspråk-svenska, rörliga bilder, samverkan mellan lexikon och korpus, svenskt teckenspråk